

ছজন অচিনাকি মানুহ অহা দেখি ল'ৰা-লুৰি জীয়ৰী-বোৱাৰী আটাইবোৰে কোঁতুহলেৰে চালে। আমি বিচৰা বুঢ়ী গৰাকী আহি ডুখৰী পীৰা এখনত বহি খুন্দনাটোত তামোল খুন্দিবলৈ ধৰিলে। সময়ৰ পৰশত, বয়সৰ বুলনিত পৰাস্ত হোৱা ছালবোৰ কোঁচ খাই গৈছে আৰু গাল দুখনত দুটা গাঁত হৈ পৰিছে। খুন্দনাটোৰ তামোলখন সোঁ-হাতৰ আঙুলিৰে খুচৰি বাওঁ হাতত বাকি উলিয়ালে আৰু বাওঁ হাতৰপৰা গুৰি-ৰঙা তামোলখিনি সোঁ-হাতলৈ লৈ এটা বিশেষ ভঙ্গীত মুখত স্মুৱাই দিলে। জিভাৰে তামোলখন ল'ৰাই দিয়াৰ চিন মুখৰ ছালবোৰত বিয়পি পৰিল। তাৰ পাচত আমাৰ আগমনৰ কাৰণ স্মিলিলে। মই কলোঁ— “আপুনি হেনো বহুতো পুৰণি গীত-মাত জানে, তাকে শুনি, লিখি নিবলৈ আহিছোঁ।” বুঢ়ীয়ে তাৰ উত্তৰত ক'লে—“ই, এইবোৰ গলধন চাহাবে নি কাহানিবাই বিলাত পোৱালৈগৈ। এতিয়া কিনো গাম ?” গলধন চাহাব, তাহানিৰ অসমৰ চীফ-কমিচনাৰ পি-আৰ-টি গৰ্ডন। তেওঁ ভালেমান গীত-মাত আৰু ফকৰা-যোজনা সংগ্ৰহ কৰিছিল। বুঢ়ীক ছটিমান প্ৰশংসা কৰিলোঁ। তাৰ পাচত কণ্ঠত কণ্ঠাঘৰীয়া বিয়াঘৰৰ বিদায় বেলাৰ গভীৰ কৰুণতা সানি গাই গ'ল—

‘পাণ পুলি পচালোঁ, অ’ স্মেথিৰা
হেঙ্গেৰা ভেটালোঁ, অ’ স্মেথিৰা
কোনে ছিঙি খাব পাৰে স্মেথিৰা
মইনা, মইনাই মতাদি মাতে স্মেথিৰা

পাজ্জি, পাজ্জি কটাৰ্দি কাটে।
সাতে ভাইৰ মাজ্জৰে, অ’ স্মেথিৰা
অকল দোৰেপদী, অ’ স্মেথিৰা
কোনে হৰি নিব পাৰে স্মেথিৰা
পাজ্জি, পাজ্জি কটাৰ্দি কাটে।’

বিয়ানামটোৰ কথাৰে বুজাব নোৱৰা মৌ-মিঠা কৰুণ শুব আজিও কাণত যেন বাজি আছে। তেতিয়া অনুভৱ কৰিছিলোঁ লোক-গীত কাপেৰে সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰি, টেপ বেকৰ্ডাৰৰ একান্ত প্ৰয়োজন। এটা—ছোটাকৈ ভালেমান গীত গালে কিন্তু বয়সৰ আৰু বান্ধক্যৰ হেঁচাত স্মৃতি-শক্তি অৱশ্যে হৈ পৰিছিল গতিকে এটি গীতো মই তুলি পাৰি সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলোঁ। বুঢ়ীক জীয়াৰী জীৱনৰ উৰণীয়া দিনবোৰৰ লগত সাঁচ খাই থকা বিছনাম ছটামান গাবলৈ কওঁতে মাথোন কলে—“আজিকালি লাজ লাগে বোপাই। পিছে ঢোলৰ চাপৰ স্তনিলে এতিয়াও এপাক নাচিবৰ মন যায়।” বৰকৈ টানি ধৰাত এটা বনঘোষা গালে—

‘পদূলি মূৰৰে

জুটুলা বগৰী

জোকোৰি জোকোৰি পাৰোঁ ;

নেদেখি থাকিলে

থাকিব পাৰোঁ মই

দেখিলে মৰিব পাৰোঁ।’

বুঢ়ীয়ে অন্ততঃ তিনিকুৰি বছৰ উজ্জাই গৈ বুকুৰ যথাসৰ্বস্ব বাকি দি গীতটো গোৱা যেন লাগিল। এয়া, যৌৱনে গৰকা ডেকাৰ বুকু-বোৰৰ দৰেই জীয়াৰীবোৰৰ বুকুবোৰো পোবে, নহলেনো দেখিলেই মৰিব পাৰেনে? গোটাচেৰেক লেখৰ গীত পালোঁ। তেতিয়া বেলি লহিয়াইছিল। জা-জলপান নাইকিয়া ঘৰ বুলি আক্ষেপ কৰি অতি আন্তৰিকতাৰে কৈছিল—“হাঁহ এটা মাৰোঁ। তাত এসাজ খাই যোৱা। আকোনো কাহানি আহিবা?” স্বাৰ্থ, কৃত্ৰিমতা, অনাটনে ছাটি পেলোৱা নাগৰিক সভ্যতাৰ লগত তুলনা কৰি উপলব্ধি কৰিলোঁ—গাৱঁত সাঁচাকৈয়ে অসমীয়া জীৱনৰ ভোগৰ সঁফুৰা সংকিত হৈ আছিল।

*

*

*

১৯৬০ চনৰ বঙালী বিহুৰ বতৰ। ডিব্ৰুগড়ৰ বাইদেউ এগৰাকীৰ ঘৰৰ বাৰাণ্ডাত বহি আছিলোঁ। এনেতে জীৰ্ণ শীৰ্ষ

‘মোৰে ছখে দেখি পানীত হাঁহ নচৰে
বামতো নচৰে গুঁই ;
নিলাঞ্জী বনৰে ধেমালি কৰিছোঁ
দেহত বাৰেকুৰা জুই ।’

গাৱঁৰ ডেকাবোৰে বুঢ়ীক জীয়াবী কালত দেহেশ্বৰী বুলি মাতিছিল। আচল নাম কাচন। কাচনৰ জীৱন-ৰোৱনে গৰকি গৈছিল আৰু বাতি-বিহ্বৰ তপত নিশাবোৰে কেইবাবাৰো বিশ্বাসঘাতকতা কৰিছিল। যৌন-মনস্তত্ত্বৰ সূত্ৰ গৰকি বুঢ়ীৰ জীৱনটোক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ। বুঢ়ীৰ বিয়া নহ’ল। কিন্তু জীয়েক ছজনী আছিল। বিহ্বতলীৰ মুকলিমূৰীয়া জীৱনটোক বুঢ়ীয়ে সীমাৰ ভিডবত বান্ধিবলৈ ভাল নাপালে। মন গ’লেও দেখোন কিবা এটাই নসহে। বুঢ়ী আজিও অঘৰী। ঘৰে ঘৰে মাগি-ধুজি খাই ফুৰে। বুঢ়ীয়ে মোক কৈছিল—“পুৰণি কথাবোৰ মনত পৰিলেই মনটো কিবা কিবা লাগে। তেতিয়া গুণগুণকৈ নাম কেইটামান গাই দিওঁ। বহুত নাম জানিছিলোঁ। এতিয়া পাহৰিছোঁ। গা বুলি গাবলৈ ক’লে নোলায়, কেতিয়াবা এনেয়ে ওলাই আহে। আই ও সেই দিনবোৰ যে……।”

‘বতাহৰ ঢালতে গোন্ধাই মলেমলি
কাৰ ঘৰৰ জনীয়া আম ;
পাৰিও নিদিয়ৈ সৰিও নপৰে
ভোমাক কেনে কৰি পাম ।’

বুঢ়ীয়ে পাচত লাহে লাহে বিহ্বৰ লগত জীৱনৰ এবাবনোৱৰা সম্পৰ্কৰ কথা কৈ গ’ল। মই মাথোন বুঢ়ীক কলোঁ—“ভূমি বিহ্বতলীত মনৰ মান্নহটো হেৰুৱালা নহয়, সেয়েহে বিহ্নামবোৰ পাহৰা নাই।” বুঢ়ীয়ে দীঘল ছমুনিয়াহ এটা কাঢ়ি কলে—“এবা ঐ।” বুঢ়ীক টকা এটা দি বিদায় দিলোঁ। পুৰণি মনৰ গোন্ধ থকা আট্টে কুৰিমান বন-ঘোষা মই বুটলি আনিিলোঁ।

ছিবী লুইতাল চাই

চটাই পবেবত আক ছিবী লুইত বিছনামৰ ভূগোলৰ ভুল হব নোৱৰা ছটি সম্পদ ; বুৰঞ্জীৰ দীঘলী বাটত সাক্ষী হৈ থকা ছটি শিলৰ বেখা। কোনোবা এখন নৈৰ পাৰে পাৰে ভটীয়াই গৈ থাকিলেই ছিবী লুইতৰ বগী চকেচকী বালিত কাছই কণীপৰা দৃশ্য দেখেগৈ, কিন্তু চটাই পবেবতটো মন পথৰৰ বিণিকি বিণিকি জিলিকা কল্পনাৰ দিগবলয়তহে দেখা পোৱা যায়। কিন্তু, ছিবী লুইত আক ছিবী লুইতৰ পাৰৰ সপোন-শুৱনী দৃশ্যবোৰ চকুৰ আগতে জলজল পটপট হৈ জিলিকি আছে। মাজুলীৰ সিপাৰে বুঢ়ী লুইত ; ইপাৰে ছিবী লুইত। বুঢ়ী লুইত আক ছিবী লুইতৰ মাজতে কোনোবা খিনিত গাভৰু লুইতো যে নাছিল বা নাই, তাকনো কোনে জানে ! লুইত বহুত পুৰণি। বামাৱণ-মহাভাৰততো লুইতৰ নাম পোৱা যায়, লুইতৰ পাৰৰ এই দেশখনকো লৌহিত্য দেশ আখ্যা দিছিল।

‘এবং বহুবিধান্ দেশান্ বিজিত্য পৰনাম্বজঃ ।

বসু তেভ্য উপাদায় লৌহিত্য মগদুলী ॥’ (সভাপৰ্ব)

মহাভাৰতৰ শাস্তিপৰ্ব, কালিদাসৰ বসুবংশ আদিতো লৌহিত্য নামৰ এখন দেশৰ কথা উল্লেখ আছে। বজ্জা বনমালৰ ভেঙ্গপুৰৰ তাম্ৰশাসন, বলবৰ্ম্মাৰ নগাওঁ তাম্ৰশাসন, বড়পালৰ বৰগাওঁ আক শোৱালকুচি তাম্ৰশাসন, ইন্দ্ৰপালৰ গুৱাহাটী তাম্ৰশাসন আদিত লৌহিত্যক উচ্চ প্ৰশংসাবে স্মৰণ কৰিছে আক ঠায়ে ঠায়ে দেৱম্ব আৰোপ কৰিবলৈকো প্ৰয়াস কৰিছে। লৌহিত্য অৰ্থাৎ লুইত নামটো প্ৰাচীন ; ব্ৰহ্মপুত্ৰ নামটো আপেক্ষিকভাবে অৰ্ব্বাচীন। শঙ্কৰদেৱ আক অনন্ত কন্দলীৰ বচনাতো লুইত শব্দটোৰহে সংস্কৃতীয়া ৰূপটো

পোৱা যায়। বুৰঞ্জী আৰু কথা-গুৰু চৰিত্ততো লুইত শব্দটোহে আছে। ষোড়শ শতিকামানত বৰিত কালিকা পুৰাণত মাত্ৰ 'অমোঘা গৰ্ভসম্ভূতা' বুলি ব্ৰহ্মপুত্ৰক স্বীকৃতি দি লুইতৰ সলনি ব্ৰহ্মপুত্ৰ শব্দটো লোকসমাজত প্ৰত্যক্ষ কৰাৰ প্ৰয়াস দেখা যায়। অশোকাস্টমীৰ স্মান কৰোঁতে গোৱা মন্ত্ৰটোত অমোঘগৰ্ভসম্ভূত বুলি ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু লৌহিত্য ছয়োটা শব্দকেই উল্লেখ কৰিছে।

‘ব্ৰহ্মপুত্ৰ মহাভাগ শাস্তনোঃ কুলনন্দন।

অমোঘাগৰ্ভসম্ভূত পাপং লৌহিত্য মে হব ॥’

কামৰূপ ৰাজ্যৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰোঁতে যোগিনীতন্ত্ৰৰ একাদশ পটলত ‘নেপালস্থ কাঞ্চনাদ্ৰিঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰস্থ সঙ্গমং’ আৰু ‘দক্ষিণে ব্ৰহ্মপুত্ৰস্থ লাক্ষায়াঃ সঙ্গমাৰধি।’ বুলি ছবাৰ উল্লেখ কৰিছে। কিন্তু দ্বিতীয় ভাগৰ অষ্টম পটলত তীৰ্থৰ চিনাকি দিওঁতে আন চাৰিখন তীৰ্থৰ লগতে লৌহিত্য তীৰ্থত বাস কৰিবলৈ পোৱাটো দুৰ্লভ বুলি উল্লেখ কৰিছে—‘মূলভোহস্থত্ৰ লৌহিত্য পঞ্চস্থানেষু দুৰ্লভঃ।’ আন এঠাইত আকৌ সদাশিৱ ব্ৰহ্মপুত্ৰত পৰমেষ্ঠী হৈ থাকে বুলি উল্লেখ আছে। কালিকা পুৰাণ আৰু যোগিনীতন্ত্ৰেই পোনতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ শব্দটো জনপ্ৰিয় কৰি তোলে যেন অনুমান হয়। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নামটো চলিলেও লোকসাধাৰণৰ মাজত লুইত শব্দটোৱেই অধিক জনপ্ৰিয়তাবে চলি থাকিল।

অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ তথা লুইতৰ অৱদান তেনেই তাকৰীয়া নহয়। অসমৰ বুৰঞ্জীৰ স্মৃতি সলনি কৰাতো লুইতে কম ভাগ লোৱা নাই। এই লুইতেদিয়ে এদিন মোগল উজ্জাই আহি লুইতৰে পানী ভেজেৰে বাঙলী কৰি লুইতেদিয়ে ভটীয়াই গৈছিল। এই লুইতৰে শৰাইঘাটত অসমীয়াই জীৱন পাত কৰিও দেশ আৰু জাতিৰ মান ৰাখিছিল। এদিন এই লুইতেদিয়ে ছয়োপাৰ গুৰুগুৰুই কোম্পানীৰ জাহাজ আহিছিল আৰু সেই জাহাজত আহিছিল নতুন পশ্চিমীয়া সভ্যতাৰ সম্পদ। আন কি,

এদিন এই লুইতেদিয়ে লোকগীতৰ 'আই' আহিছিল উজ্জাই—
কামাখ্যাৰপৰা পিছলাব মুখলৈ চাই। লুইতৰ নিজা ঐতিহ্য আছে,
ঐতিহ্যৰ প্ৰাচুৰ্য্য আছে। ভূ-তাত্ত্বিক পণ্ডিতৰ দৃষ্টিত হয়তো আঢ়ৈ
নিযুত বছৰৰ আগতে লুইতৰ ছয়োপাৰে চাপৰি পৰিবলৈ ধৰে
আৰু এই উপত্যকাটো গঢ় লৈ উঠে। হয়তো তাৰো এক নিযুত
বছৰৰ আগত এই উপত্যকাটো সাগৰসঙ্ক্ৰান্ত জলাশয়ৰ বুকুত বুৰ
গৈ আছিল। কিন্তু যিদিন ধৰি এইখন লুইতৰ জন্ম হ'ল, সেইদিন
ধৰি লুইতৰ পাৰৰ মানুহৰ জীৱন আৰু লুইতৰ মাজত সাতামপুৰুষীয়া
আত্মীয়তা সৃষ্টি হ'ল। সেয়েহে গীতে-মাতে, সপোনে-সচিত্তে লুইতৰ
নাম লবলৈ ধৰিলে।

বিহুনাৰাত লুইত শব্দটো সঘনাই পোৱা যায়। ব্ৰহ্মপুত্ৰ
নামটো এতিয়ালৈকে মাত্ৰ তিনিটা গীততহে পোৱা গৈছে।
এটাত ব্ৰহ্মপুত্ৰক দেৱতা হিচাপে তুতি জনাইছে।

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰে বৰ্হমধুৰি এজুপি
আমিনো খৰি লুৰা ঠাই ;

ব্ৰহ্মপুত্ৰ দেৱতা উটুৱাই নিনিবা
তামোল দি মাতোতা নাই।'

কোনোবা ডেকাই চ'তৰ বিহুত বৰ্হমধুৰি এটি দি কোনোবা গাভৰুৰ
মন পাবলৈ হাবিয়াস কৰি লুইতৰ পানী যুৱলিত গজা বৰ্হমধুৰি
জোপাৰপৰা ধুৰি আনিবলৈ গৈছে। লুইতৰ কোবাল মৌতৰ
খলকনি দেখি ভয় লাগি ব্ৰহ্মপুত্ৰক দেৱতা বুলি তুতি কৰিছে, কাৰণ,
পানীত পৰিলেও তামোল দি মাতিবলৈ লগৰী এটি বিচাৰি পোৱা
নাই। আন এটি গীতত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বিশালতাৰ স্বীকৃতি আছে।

লকৰা বিলখন জাপ মাৰি ডেই যাম

ব্ৰহ্মপুত্ৰ কেনেকৈ ডেম ;

সিপাৰৰেপৰা

বাঁহে হাত মেলিবা

মকৰা-জোৰা দি যাম।'

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বিশালতাক মনৰ বিশালতাৰে জয় কৰি মকৰা-জোৰা দি
হলেও মিলনৰ সাঁকো সাজিবলৈ সজাগ। আন এটি গীতত
কোনোবা শ্ৰণয়িনীক 'নেপাব লাগিলে দি যাম ব্ৰহ্মপুত্ৰত জাপ'
বুলি ভাবুকি দিছে। ব্ৰহ্মপুত্ৰ শব্দটো উচ্চাৰণত কঠিন হোৱা বাবে
বা গীতিধৰ্মী কোমলতাৰ অভাৱ হেতুকে স্বভাৱ-কবিয়ে লুইত
শব্দটো সৰহীয়াৰ্কে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

লুইতৰ বোঁৱতী স্মৃতি, পাৰৰ কঁছৱা, বিৰিণা, বগী চকেচকী
বালি, লুইতে ভটীয়াই যোৱা নাও, সকলোৱেই গীতৰ বুকুত
সোমাইছে। লুইতৰ পানীবোৰ ভটীয়াই যায়, চেনাইৰ নাৰো
ভটীয়াই যায়। পাৰত কাপোৰ ধুই থকা গাভৰুজনীয়ে ভটীয়াই
নাৱৰ টিঙত বহি কিবিলিয়াই যোৱা চেনাইটিক দেখি মন সামৰিব
নোৱাৰি গাই পেলায়—

‘চিৰিপ্ চিৰিপ্ কৰি কাপোৰ ধুই আছিলোঁ
ছিবী লুইতলৈ চাই ;

ছিবী লুইততে কিবিলি মাৰিয়ে
চেনাই নাৰে মেলি যায়।’

সেই একেজনী গাভৰুবেই লুইতৰ পানীঘাটত তেওঁৰ মনেবছা,
মনেবিচৰা, মনে-মনে মিলা মানুহটো অকলশৰীয়াৰ্কে দেখি গাত
জুই জ্বলি সৰিয়হ ফুটিছিল—পিছে সেইকুৰা জুই যে অৱদমিত
কামনাৰেই জুই, তাক জানো স্কীয়াৰ্কে বুজাব লাগিছে—

‘লুইতৰে বালি বগী চকেচকী
কাছই কণী পাৰে লেখি ;

গাত জুই জ্বলিছে সৰিয়হ ফুটিছে
ধনক পানীঘাটত দেখি।’

বাবিষা দোকোল টকা পানীৰে উপচিপৰা লুইতখন খবালি
শুকাই ছিবীচটা যেন যেন হয়। সময়ত তেজে গাল ফুটে। ফুটে।
কৰা নিপোটল গাভৰু একোজনী শুকাই ক্ষীণাই ছিবীচটা যেন

লাহৰীৰ গুৱনী

মিচিকি হাঁহিটি

বেথা লগাই যোৱা মাত ।’

পাৰৰ বগী চকেচকী বালিৰে মৈতে সেউজীয়া হৈ জিলিকি থকা
মাজুলী চাপবিটো গুৱনী ; তাকে দেখি মনত পৰিল মুকুতাৰ্দ্ভীয়া
হাঁহিটোলৈ, হয়তো কাণেদি বাগৰি গ’ল—এটি বেথা লগাই
যোৱা মাত ।

‘এডালি কাটিলে আহে চাৰিডালি

লুইতৰ খাগৰি খৰি ;

মোৰ ধনে মাভিলে আহে চাৰিজনী

ডিজিত ধৰাধৰি কৰি ।’

লুইতৰ খাগৰি খৰিৰ প্ৰাচুৰ্য্যই কোনোবা ধনৰ আকৰ্ষণৰ গুণবোৰ-
লৈকে আঙুলিওৱা নাই জানো ?

লুইতৰ উপৰিও লুইতৰ উপনৈবোৰেও বিহু নামত অনেকখিনি
ঠাই অধিকাৰ কৰি আছে । ধনশিৰী, সোৱণশিৰী, ডিবুক, দিহিং,
দিচাং, দিখো, চেটা, চিচি, বঙাটৈ, দিটৈ, কলং, ভোগদৈ, জাঁজী
আদিবো উল্লেখ আছে ।

বিহু উৎসৱ আৰু অসমীয়া নাৰী

বিহু আহিলেই ডেকা-গাভৰুৱে এদিন যুবীয়া জীৱনৰ পাতনি তৰাৰ সপোন দেখিছিল। যুবীয়া জীৱনৰ স্মৃতিয়া মাতত জীৱনৰ মোহ জাগিছিল—দুটি জীৱন এটি হৈ মৰততে সবগ বচিছিল। এটি জীৱন আনটি জীৱনৰ লগত যেনেকৈ কৰাল মাৰি খৰিছিল তেনেকৈ বিহু উৎসৱৰ লগতো নাৰী-জীৱনৰ সম্পৰ্ক কৰাল মাৰি খৰিছিল। সেইবোৰ দিন আজি বহুত পুৰণি হৈ গ'ল; অতীতৰ ওৰণি-তলত লুকাই পৰিল; তথাপি আজিও বিহুৰ লগত অসমীয়া নাৰীৰ সম্পৰ্ক গভীৰ হৈয়ে আছে।

তাহানি বহাগৰ বিহু আহিলেই আগে আগে আগলি বাতৰি লৈ চ'তৰ বাতি-বিহু আহিছিল। বাতি-বিহু কেৱল ডঙুৱা ডেকাৰ ৰং-বহুইচৰ খলীয়েই নাছিল, আহঁতে পাত সলোৱাদি গাৰ সাজ সলাই ন-কৈ মুগা বিহা পিন্ধা গাভৰুৰেপৰা যৌৱন ভটীয়াই, যাওঁতে সঁকিয়াই দিয়া গাভৰুজনীলৈকে আঁটাইবে বুকু জুবনীয়া খলী আছিল। ফুলপানী ছিগাত ঢোলৰ মাত শুনি সেইজনী গাভৰুৱেই উজ্জটিত যঁতৰ ভাঙিছিল, সেইজনী গাভৰুৱেই 'খনে সাজি দিয়া লাহৰী গগনা' বড়তলত বজাইছিল, আৰু সেইজনী গাভৰুৱেই বিহুতলীত নাচিবলৈ নেপাই 'খেকেচি স্তাতি যাওঁ ৰূপহী যঁতৰটি ভুকুৱাই ভাঙি যাওঁ মাকো' বুলি চকুপানী টুকিছিল আৰু সেইজনী নাচনীকে 'বিহুতলীৰ নাচনী আমাৰ সকলজনী আঁচলত বান্ধিছে সোণ' বুলি বিহুৱাডেকাই চকু টিপ মাৰিছিল। সৰুটি পিলিঙাই টকা সাজি দিলে বিহুতলীলৈ ঢাপলি মেলে, কাৰণ, টকাৰ মাত শুনি বৰ নোৱাৰি 'এৰি যায় পেটেৰে ভাত'। তাহানি এই বিহুতলীতে

খুবীয়া তামোলৰ ধৰুৱা কৰি কিমান বাংচালী-বঙিলীয়ে জীৱনৰ জপনা ডেইছিল কোনে হিচাপ ৰাখিছে। গভিকে সময়ে স্মৃতি সলালেও বুৰঞ্জীয়ে এইবোৰ কাহিনীৰ বৰ চাপৰি পাতি থৈছে। বিহু-ঢোলৰ মাত শুনি, বৰ নোৱাৰি ফাগুনত বিয়া-পতা ন-ছোৱালীয়েও হেনো পানী আনোৱৈ বুলি পানীঘাটলৈ গৈ এপাক নাচিহে বন্ধা পাইছিল। 'চ'ত গ'ল, জীয়াৰী মুকলি হ'ল বুলি ডঙুৱা ডেকাই সঁকিয়াই দিয়া এই গীত ফাঁকি শুনি সঁচাকৈয়ে জীয়াৰী বিহুতলীলৈ ওলাই আহিছিল। বঙালী বিহুৰ বং-বহইচত অসমীয়া নাৰীৰো সমানেই ভাগ আছিল। তেওঁবিলাকে হিয়াতলি উদিয়াই, মনৰ কথা ভাঙি কৈ গীত গাইছিল, গগনা-টকা বজাইছিল, খামুচীয়া কঁকালেৰে হালি-জালি, পখিলা উবাদি উৰি উৰি নাচিছিল।

বিহুৱান বহাগৰ বিহুৰ এটি এবিধ নোৱাৰা সম্পদ। এই বিহুৱানখন যুগ যুগ ধৰি বৈ-কাটি পিন্ধাই আহিছে অসমীয়া নাৰীয়েই। ৰাতি দুপৰলৈ সূতলাহী বাটি ধনলৈ বিহুৱান বৈ টিপতে লুকুৱাই থয়। ছচৰিৰ মাননি শৰাইত সেই কেইজনী জীয়াৰী-বোৱাৰীয়েই হাচতি এখন উলিয়াই দিছিল। 'বঙাকৈ আঁচুৰে ৰাছি পানেকটা' কোনোবাই কাৰোবাব চেনেহৰ চানেকী দিছিল, ডিবুক বজাৰৰ সূতাৰে কোনোবাই বাববীফুলীয়া গামোছাৰে মান ধৰিছিল, কোনোবাই ডাঙৰীসূতাৰ মোৱামাছ-মৰা জাল যেন হাঁচতি বৈ গৰিহা খাইছিল। ভালকৈ বৰ-কাটিব নজননা এলাইজাবৰী একোজনীয়ে এই বিহুৰ দিনতে 'লবৰ মনে গলে চিটিকি চলেং ঐ ভাইগত নাহিলোঁ সাধি' বুলি হুমুনিয়াহ কাটিছিল। অসমীয়া নাৰীৰ সৃষ্টি-প্ৰতিভা, কলা-কুশলতা, সৌন্দৰ্য্য-জ্ঞান পাজিসেবীয়া আঙুলিৰ পবশত সজীৱ হৈ উঠিছিল।

বহাগৰ বিহু আহিলেই গাভকৰে ওঁঠ বোলাবলৈ বহঁমথুৰি বিচাৰিছিল, মূৰ ধুবলৈ ঘিলা বিচাৰিছিল, গোন্ধ-তেল তৈয়াব কৰিবলৈ চম্পা-কেতেকীৰ পাহি বিচাৰিছিল; ঘিলা-চকলীয়া, কল-

ডিলীয়া খোপাত মাৰিবলৈ কপো ফুল বিচাৰিছিল। সেইজনী গাভৰুৱেই চুবুৰু-চুবুৰুকৈ টেকী দি ভেতেলীপতীয়া চিৰা খুন্দি, বকুল বৰাধানৰ আঁখে ভাজিছিল। সেইজনী গাভৰুৱেই বকনা ম'হৰ ধমা দৈবে জলপান এবাটি সজাই কাৰোবালৈ মনত পৰি চকুলো টুকিছিল। সেইজনী গাভৰুৱেই হাতত জেতুকা লৈ মনৰ বঙা অনুবাগখিনি প্ৰকাশ কৰিছিল, গৰু গা ধোৱাবলৈ চাক সজাই মাহ-হালধি খুন্দি, ঘৰ-হুৱাব মচি-কাচি সজাইছিল আৰু সন্ধিয়া লখিমী-ভঁৰালত চাকি এগছি জ্বলাইছিল। ভালকৈ চালে বঙালী বিহুটো বঙিলীহঁতৰহে।

মাঘৰ বিহুতো অসমীয়া নাৰীয়েই আগ ভাগ লয়। পিঠা-পনা খুন্দি, আলু-কচু সিজাই, মাহ-মঙহ বান্ধি ভোগালিৰ ভোগৰ সমল সজাই দিয়ে ঘৰৰ লখিমীজনীয়েই। পথাৰৰ পকাধান দাই ঘিলা-চকলীয়া মুঠিৰে ভঁৰাল ভৰাই ভোগালিক আগ বঢ়াই আনে সেইজনী লখিমী গাভৰুৱেই। আনকি, কাতি-বিহুৰ দিনাখন পথাৰত গেবেলি মেলা ধান চাই পথাৰৰ লখিমীক অভিবাদন জনাবলৈ ঘোৱা কামটো প্ৰকৃততে ঘৰৰ লখিমী গৰাকীৰেই। বহাগৰ বিহুৰ দিনা এশ এটা বনৰীয়া শাকৰ আগ বটলি খাবলি বা জাবৰী আঞ্জাখন, মাঘৰ বিহুৰ বাছকবনীয়া ভোগৰ সঁফুৰাটো আৰু কাতি-বিহুৰ নিয়ম-পলা জলপানৰ বাটিটো যুগ যুগ ধৰি অসমীয়া নাৰীয়েই সজাই আহিছে। বিহু অসমীয়া সংস্কৃতিৰ চাৰ্নেকী দাঙি ধৰি অহা যুগমীয়া উৎসৱ—এই উৎসৱৰ লগত অসমীয়া নাৰীৰ নিবিড় সম্পৰ্কলৈ চাই অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগতো অসমীয়া নাৰীৰ সম্পৰ্ক কালে মচিব নোৱৰা—যুগজয়ী, কালজয়ী।